

Шоир ва драматург, адабиётшунос ва таржимон, тарихчи ва мутафаккир, нотик ва педагог — буларнинг бари хозир, яъни 1950 йилда биз — талабаларга маъруза ўқишга шайланиб, кўз ойнагини дастрўмоли билан артиб турган одамда жамулжам эди. Ўрта бўйли, микти гавдалик, жингалак сочлари кандайдир шоирона тарзда тўзгиган, ўзбекча сўзларни жиндай озарбойжонча охангда талаффуз этадиган бу одам — Шайхзода Максуд эди. Биз уни яқиндан биринчи марта кўриб турган бўлсак-да, унинг довруги аллақачон ўзи ишлайдиган Низомий номидаги педагогика институти худудларидан чиқиб, бутун Ўзбекистонга таралган эди. Унинг маърузалари тўғрисида талабалар орасида ривоятлар юрарди. “Гениал санъаткор” деган китобини хижжалаб ўқиб чиққан эдим. Китоб лотинча ёзувда чоп этилган бўлиб, 40-йилларнинг бошланишида Алишер Навоий тўғрисида мавжуд бўлган тўртта танкидий асарнинг биттаси эди. Жуда зўр зукколик билан ёзилган бу рисола Алишер Навоийга шу қадар зўр мухаббат билан сугорилган эдики, уни ўқиган ҳар қандай одам Навоий даҳосини ўз калби билан ҳис қилиб, унинг мўъжизакор санъатига умрбод кўнгил қўйиб қолмаслиги мумкин эмасди. Шайхзода кўз ойнагини артиб бўлиб, бурни устига кўндирди, шошмай чўнтагидан... йўк, маъруза матнини эмас, бир кути “Қазбек” папиросини чиқарди, ундан бир дона олиб, орқаси билан бир-икки кутига уриб, тамаки кукунини тўқди-да, кейин папиросни тутатди. Лекин уни бир марта тортиб, маърузани бошлагач, папиросни унутди: бироз ўтмай, кути устига қўйиб қўйилган папиросдан буралиб-буралиб кўтарилаётган қўкиш тутун гойиб бўлди — папирос ўчиб қолган эди. Шайхзода маърузанинг охиригача папиросга бошқа қўл узатмайди — у бутун вужуди билан маърузага берилиб кетган эди. Хаммамиз маърузага махлиё бўлиб қолган эдик. Биз авваллари ҳам дарсларда Навоий ижодидан маърузалар тинглагандик, лекин, барибир, Шайхзоданинг биринчи маърузасидаёқ буюк шоирнинг ижодиёт олами кўз ўнгимизда батамом янгича қирралари билан жилоланди, гўё биз шу пайтга қадар Навоий яратган санъат асарининг шаклу-шамойилига қойил қолиб, унинг теварагида айланиб юрар эдиг-у, Шайхзода бизга шу қошона эшигини очиб, ичкари қирмоғимиз учун бир қалит тутказган эди... Биз ўзаро таассуротларимизни ўртоқлаша-ўртоқлаша навбатдаги маъруза кунини сабрсизлик билан қута бошладик. Аммо... Шайхзода маърузага келмади. Кейин ҳам ундан дарак бўлмади. Шундай улуг одамнинг бунақа интизомсизлигидан ранжиб, унинг сабаблари тўғрисида бир тўхтамга келиб улгурмасимиздан совук бир хабар етиб келди: Шайхзода камалипти. Биз ўша кезларда анча балогатга етиб қолган эдик, лекин шундай бўлса-да, ҳали мустақил фикрлашни билмас, ўз туйгуларимиз ва истакларимизни очик айтиб ўрганмаган эдик. Аксинча, 37-йилнинг мудҳиш воқеалари кўз ўнгимизда кечган бўлса-да, уни чуқуррок идрок этиб, ундан тайинлирок хулосалар чиқарган эмасдик. Бутун чиқарган хулосамиз “одам олмаси ичида”, “Ишонмагин дўстингга, сомон тикар пўстингга”, “Бизнинг шонли органларимиз адашмайди, улар ўз постларида хушёр “турипти” деганга ўхшаш

гаплардан нари ўтмасди. Шунинг учун Шайхзоданинг камалганига анча афсусландик, ўзимиз, вақтида унинг асарлари ёки маърузаларидан миллатчилик ёки аксилшўровий хатоларни топа олмай, сиёсий кўрлик қилганимизга ўқиндик-да, кўп ўтмай бошқа ишларга андармон бўлиб кетдик. Фақат орадан олти йил ўтиб, орадан анча сувлар оқиб кетгандан кейин Сталин ўлиб, унинг истибдоди қулагандан кейингина Шайхзоданинг, у билан бирга яна анчагина ўзбек зиёлиларининг мутлақо беғуноҳ бўлганини билдик — улар Сталин барпо этган ва кўп йиллар мобайнида мамлакатда амал қилган катли ом машинасининг айбсиз қурбонлари бўлган эди.

Шайхзода оқланди, лекин олти йиллик рухий ва жисмоний азоблар, тутқунлик, хўрликлар, камситишлар унинг канча умрини олиб кетдийкин, канча-канча шох сатрлар умр дафтарини безаш ўрнига “ҳечистон” қаърида гойиб бўлиб кетдийкин.

Шундай бўлдики, Шайхзода қайтгандан кейин мен унинг тўғрисида мақола ёздим. У тақриз эмас, адабий портрет жанрида ёзилган эди. Албатта, бу мақола ҳам адабий портрет жанридан жуда узок эди, негаки, биринчидан, менинг тажрибам кам, каламим анча нўнок бўлса, иккинчидан, нимани ёзиш мумкин ва нимани ёзиш мумкин эмаслиги катъий белгилаб қўйилган ва, айниқса, ёзувчининг изтироблари, бошидан кечган оғир воқеалар, дардлар, хатто хасталиклар тўғрисида ҳам ёзиш катъиян ман қилинганди. Аммо шунга қарамай, менинг мақолам Шайхзода тўғрисидаги дастлабки йирикрок мақола бўлгани учунми, жамоатчилик томонидан хайрихоҳлик билан қутиб олинди ва шоир билан яқиндан алоқа ўрнатишимизга туртки бўлди. Шундан кейинги бир неча йиллик мулоқот давомида амин бўлдимки, Шайхзода ижод бобида нечоғли буюк бўлса, инсон сифатида ҳам шунча улуг экан. Биргина мен эмас, уни билган деярли ҳаммамнинг эътирофи этишича, Шайхзода ҳар жихатдан барқамол, кўнглида қири йўқ, беғидир инсон эди, у қўлидан қелса, кўпчиликка яхшилик қилар, айниқса, ҳамиша “Шомирза-ю қок-қурук” бўлиб юрадиган талабаларнинг ўзига билдирмай ёрдам қўлини чўзишга интиларди. Назаримда, у кўнглидан нафрат деган нарсани буткул қувиб чиқаришга муваффақ бўлган нодир одамлардан бири эди. Албатта, ҳасадданми, ё бошқа сабабданми — Шайхзодани ёмон кўрган, унинг устидан бўхтон уюштирган, қаматишга эришган одамлар бўлган. Албатта, ёмонларнинг қирдиқорларидан Шайхзода кўп азият чеккан, қийналган, ночор қолган ҳоллари ҳам бўлган. Бирок унинг қўксига қекка ўрин бўлмаган, улардан қасос олишни ўйламаган. Назаримда, интиқом йўлидан бориш, қек оловини гуриллатишни у ўзининг инсонлик шаънига номуносиб деб ҳисоблаган, шунинг учун паст одамларга баравар бўлишни истамаган. Бир воқеа сира эсимдан қикмайди. 1956 йилда Ёзувчилар уюшмасида қатта йигин бўлди. Унда қамок ва сурғунлардан оқланиб қайтган ёзувчилар ҳам иштирок этишди. Албатта, уларга ҳам сўз берилди. Сўзга қикқанларнинг бир қисми лагерларда қортган мислсиз азобларини гапириб, қамалишларига сабабчи бўлган одамлардан “хун” талаб қилдилар. Шайхзода ҳам минбарга қўтарилди. Лекин у бир оғиз ҳам кўнглидаги аламлардан гапирмади, қисматидан нолимади, аксинча, иродаси бақувват, руҳи тетик одамларга ҳос тарзда, майда-қуйда нарсалардан юқори туриб, ижодқорнинг улуг бурчи ҳақида гапирди ва сўзининг охирида: “Мен сўнги йилларда жонажон Тошкент шахрига бағишлаб бир қостон ёздим, шуни ўқиб кўринлар, лозим топсаларинг, қоп этарсизлар”, — деди. Бу “Тошкентнома” қостони эди — кейинчалик у Тошкент ҳақида ёзилган энг яхши асарлардан бири бўлиб қолди. Ўша қуни Шайхзоданинг нутқи бутун мажлис аҳлини қаттиқ ларзага қолди, негаки, қечагина олти йил давомида мустақид тузумнинг мислсиз қийноқларини бошидан қечириб қелган бу одам олижанобликнинг энг олиқ намунасини намойиш қилган эди. Бундан кейин ҳам мен бу

одамнинг юксак инсоний фазилатларига кўплаб марта гувоҳ бўлганман. Орадан кўп ўтмай, Ўзбекистон зиёлиларининг курултойи бўлди. Бу анжуман ҳам шахсга сизгинишни танкид қилиш бахонасида ўз дардини ҳар қанча тўқиб солса, кўтарадиган йигин эди. Аммо бу гал ҳам Шайхзода ўз билганидан қолмади — шахсий дардларини йиғиштириб қўйиб, республиканинг дардидан, ўзбек зиёлиларининг ахволидан ҳаяжонли нутқ сўзлади. Бутун зал унинг нутқини бир жон, бир тан бўлиб тинглагани, бот-бот қарсақлар билан бўлиниб тургани эсимда. Ўшанда Шайхзода ҳар қандай халқнинг маданий ривожини унинг қомусида муҳрланиб қолишини айтиб, Ўзбекистонда кўп жилдлик “Қомуси Шарқия”ни нашр этиш таклифини ўртага ташлаган эди.

Умуман, Шайхзода ҳар хил анжуманларда, адабий кечаларда, учрашувларда кўп қатнашар ва ҳар гал теша тегамаган гапларни айтиб, нотиклик бобидаги рейтингини муттасил кўтариб борарди. Бир йили ёзувчиларнинг Дўрмондаги боғида ёш ёзувчиларнинг бир неча кунлик семинари бўлди. Унда пешқадам ёзувчиларнинг деярли ҳаммаси навбатма-навбат ёшлар билан суҳбатлар қурди. Шайхзода ҳам ўз тажрибаларидан мароқланиб сўзлаб берди. Гап айланиб, тарихий асарлар устида ишлашнинг мураккаблигига кўчди. Тарихий асар устида ишлаш жуда қийин, — деди Шайхзода. — Негаки, воқеалар аллақачон ўтиб кетган, улар тўғрисида эса китоблардан, архивлардангина маълумот олиш мумкин. Лекин бу билан иш битмайди. Тарихий асарларда ҳам қахрамонлар сифатида жонли одамлар ҳаракат қилади. Улар жонли чиқмоғи учун хатти-ҳаракатлари, қилиқлари, ўзини тутишлари тафсилотлар ва деталлар орқали ифодаланиши керак. Бу эса осон эмас — ҳар қадамда, ҳар саҳифада дабдурустдан ҳал қилиш жуда қийин бўлган саволлар қўндаланг бўлади. Уларни ҳал қилгунча она сутинг оғзингдан келади. Масалан, XIV ёки XV аср одамларини тасвирлар экансан, улар бир-бирлари билан қандай саломлашганлар — бош иргабми, қўлларини қўксига қўйибми, бир-бирларининг елкаларига қоқибми, ўнг қўлларини тик кўтарибми, қўл қисқибми ёки яна бошқа бирон тарзда қўришишганми, бирон китобда бунинг тасвири ва тасдиғи борми деганга ўхшаш саволлар қўндаланг бўлади. Ёки у давр одамлари кўзойнак такканми, соч қўйганми, қийим-кечаги қандай бўлган, ётиб-туриши, ювиниб-чўмилишлари қандай кечган ва хоқазо ва хоқазо... Бунақа саволларнинг охири-кети йўқ. Уларга жавоб топмоқ учун ёзувчи том маънода баъзан қатта, баъзан қичик тадқиқот ишини амалга оширмоғи керак. Шундан кейин Шайхзода Навоий қамонида одамлар кўзойнак таккан — такмаганини қандай ҳал қилганини айтиб берганиди. Бу гапларнинг барини нафакат ёш ёзувчилар, балки бизга ўхшаган “тажрибалилар” ҳам жон қулоғи билан мароқланиб эшитди, чунки бу гаплар ижодкор меҳнатининг машаққатлари ҳақида анча ҳаққоний тасаввур берар, ёзувчи меҳнатига ҳурматни оширарди.

Шайхзоданинг нақадар доно ва зукко бўлганини, нафакат адабиётни, балки шарқ тарихини ҳам жуда тегна билишини қўрсатадиган бир мисолни айтиб берай.

50-йилларнинг охирида бизнинг дорулфунун билан Боқу дорулфунунини ўртасида илмий-ижодий алоқалар йўлга қўйилди. Бунда икки дорулфунун навбатма-навбат домлалар алмашиб туришди. Навбатим қелиб, мен ҳам Боқуга бордим, уч кун мобайнида у ерда меҳмон бўлдим. Боқу сафари умримдаги энг мароқли ва энг самарадор сафар бўлган эди, унда қўрганларим, билганларим, орттирган дўстларим ҳамон юрагимда. Ўша кезларда онам Кавказдаги қайси бир оромгоҳда дам олмоқда эди. Мен онамни Боқуга тақлиф қилдим, бир-икки кун бу ерда бўлиб, Тошкентга бирга қайтишимизни айтдим, онам рози бўлдилар, бироқ у киши Боқуга қелгач, мен бутунлай сояга чиқдим-қолдим.

Мезбонларимиз Идоят муаллим Эфендиев, Ламах муаллим Халилов бутун эътиборни онамга каратишди, каерга борилса, у кишини тўрға ўтказиб, “танишинлар, Озод муаллимнинг онаси Зубайда хоним” деб таништиришди. Хатто ўша кезларда озарбойжон адабиёти кафедрасининг мудирини бўлган профессор Жаъфар Хандон ҳам бизни уйига меҳмонга чакирди ва балконида Каспийнинг ажойиб манзарасини кўриб турган мухташам уйда бизни озарбойжонча палов билан сийлади. Умрида бунака иззат-икромларни кўрмаган онамнинг боши осмонга етди. Озарбойжон зиёлиларининг ўта юксак маданияти, меҳмондўстлиги, дўстнинг тепасида парвона бўлиб, жонини бахшида қилишга тайёрлиги менда ҳам, онамда ҳам жуда чуқур таассурот қолдирди. Мен китобхондан биров чалгиганим учун узр сўрайман — бироқ бу гапларни озарбойжон зиёлиларига нисбатан йиллар мобайнида қалбимда тахланиб ётган эхтиромимни билдириб қўйиш учун айтмоқдаман. Хуллас, мен Бокуга бориб келгач, Тошкентга Идоят муаллим Эфендиев келди. Табиийки, биз кўлимиздан келган қадар у кишининг хурматини бажо келтириб қарзимизни ўзишга ҳаракат қилдик.

Буни қарангки, Идоят муаллим Шайхзоданинг қуёви бўлар экан — унинг синглисига уйланган экан. Меҳмонларни онамникига — Кўкчадаги ховлимизга таклиф қилдик. Ўз-ўзидан Шайхзода давранинг гули бўлди-қолди. У жуда эркин, яйраб ўтирар, қулгили гаплардан гапириб, ҳамманинг кўнглини олар, ҳазил мутойиба қиларди. Нихоят, қадаҳ айтиш навбати Шайхзодага келди. Билмадим, аёлларни эъзозлаш озарбойжонларга йўрғакдан текканми, Шайх ака ҳам қадахини “Озод муаллимнинг онаси Зубайда хоним”га бағишлади.

Биласизми, биз — ўзбекларнинг бир қусуримиз бор — алёр айтишни, дўстлар даврасида қувноқ қадаҳ кўтаришни билмаймиз. Биз айтадиган алёрлар бутун бошли сиёсий докладга айланиб кетади, масалан, унда пахта режасининг тўлишидан бошлаб, бозорга сифатсиз мол киритишимизгача ҳамма нарса бўлади-ю, бир чимдим қулгига, ҳазил-мутойибага ўрин топилмайди. Шайхзоданинг алёри ҳам қиска бўлгани йўқ. Йўқ, у менинг онам тўгрисида эмас эди. Шайхзода онам тўгрисида бир жуфт илик сўзини айтгандан кейин, умуман, аёлнинг инсон ҳаётидаги ўрни, шарқ аёлининг буюқлиги ва гўзаллиги тўгрисида чунонам илҳом билан гапирдики, гапнинг чўзилиб кетгани билингани йўқ, аксинча, биз бу одамнинг ақл-заковатига, хотирасига, билимига қойил қолиб тинглаб ўтиравердик. Мен ҳозирга қадар ўшанда айтилган гапларни ёзиб олиб қўймаганимга ачинаман. Буни қарангки, одамнинг сўзамоллиги, чечанлигидан ҳам йўлларида гуллар унар экан, қалбларни гўзаллик туйғуси қулғар экан.

Кейин яна ва яна бу одамнинг бир вақтнинг ўзида ҳам буюқлиги, ҳам соддалигига гувоҳ бўлганман.

У пайтларда факултетимиз Хадрада — театр ёнидаги бинода жойлашган эди. Факултет залида “Мирзо Улугбек” спектаклининг муҳокамаси бўлди. Муҳокама жуда қизгин ўтди. Сал кам уч соат мобайнида спектакл ҳақида фикрлар айтилди, муаллиф талабаларнинг саволларига жавоб берди. Нихоят муҳокама тугади, биз уй-уйимизга кетмоқчи бўлиб, кўчага чиқдик. Шайх ака муҳокамадан мамнун бўлган эдилар чоғи, қайфиятлари анча кўтаринки эди.

— Гиёсобоғда бормаймизми, Озоджон? — деди Шайхзода сирли қулимсираб. Қош қорая бошлаган эди, лекин Шайхзода бирор ёққа таклиф қилса, “йўқ” деб бўларканми? Аста суҳбатлашиб, Фуркат кўчаси бўйлаб Бешёғоч томон йўлга тушдик. Мен Дўмбирободни билардим, Юнусобоғда кўп марталаб йўлим тушган эди-ю, лекин Гиёсобоғ деган жойни эшитмагандим. Ийманиб, Шайх акадан унинг қаердалигини сўрадим.

— Узок эмас, хадемай етиб борамиз, — деди Шайхзода.

Бироз юргандан сўнг Мукимий театрига якинлашиб колдик. У пайтларда Фуркат кўчасининг охирида шинамгина озик-овкат дўкони бўлар эди. Биз етиб келганда дўкон ёпилган, лекин унинг ёнидаги мудирнинг каталакдек хонаси очик эди. Шайх ака мени дадил шу хонага бошлади. Хонада битта ёзув столи, уч-тўртта стул, яна кичикрок бир пўлат сандик турипти. Стол ортида ўтирган тўларокдан келган, кош-кўзи коп-кора, истараси иссик йигит Шайх акани кўриши биланок “дик” этиб ўрнидан сапчиб турди-да, “келинг-келинг, мархамат, бормисиз, Шайх ака!” деган сўзлар билан унга пешвоз чикди. — “Ўзларидан сўрасак! — дея хушхоллик билан унга кўл узатди Шайх ака! — танишиб кўйинг, бу киши Озоджон, университетда домла...”

Кейин йигитни менга таништирди:

— Гиёсобоод деганимиз шу дўкон бўлади. Бу кишининг исми — Гиёс. Шу дўконнинг мудури.

Кейин маълум бўлишича, Гиёсжон Шайх аканинг жуда садокатли мухлиси экан, хатто дўконининг битта калитини Шайх акага бериб кўйган экан. Шайх ака истаган вақтида ёлғиз ўзими ёки бир иккита кўнгил тортар ўртоғи биланми шу ерга келиб, истаганча еб-ичиб, пулини стол устидаги сиёхдоннинг тагига кўйиб кетаверар эканлар. Мен кўпгина мухлисларни эшитган ва кўрган эдим-у, идорасини, унинг ичидаги буюмларини ишониб ташлаб кетаверадиганини кўрмаган эдим.

Хуллас, бир зумда газеталардан дастурхон ёзилди, стол устида турли ноз-неъматлар пайдо бўлди, шишалар очилди.

Мен тараддулланиб колдим.

— Шайх ака, кандок бўларкин, мен уйдан бугундан бошлаб ичмайман деб чиккан эдим.

— Нима ичмайман дегандингиз?

— Арок-да...

— О, ундай бўлса, жуда яхши. Арок ичмаймиз. Бети курсин. Мен хам ёктирмайман. Узум сувидан ясалган тоза мусаллас ичамиз.

Дархакикат, уйдан чикаётганимда мусаллас масаласида гап бўлгани йўк эди. Мен кўндим. Кўп ўтмай, ўтиришимиз базми жамшидга айланиб кетди. Албатта, уйга судралиб кириб борганимда, вақт анча бўлиб колганди — мен уйкусираб туриб, эшитадиганимни эшитдим. Кейин ахволни тушунтириб, ваъдам эртадан кучга киришини айтдим. Лекин ўша окшомнинг шукухи бир умр дилимда сакланиб колди. Сухбатимиз жуда ширин бўлганди. Шайхзода машина харид килган эмасди. У трамвай, троллейбусларда юрар, кўп холларда эса оёкнинг чигили ёзилади дея пиёда кетаверар, йўл-йўлакай учраган танишлари билан гурунглашиб, дунё янгиликларидан хабар топиб, чак-чаклашиб борарди. Бу гурунгларида кўпгина кизик гаплар айтилар, кейинчалик улар хангомаларга айланар ва одамлар ўртасида латифа тарзида огиздан-огизга кўчиб юрарди. Шайхзода билан Гафур Гулом тўгрисида кўп латифа айтиларди. Шайхзода ва Миртемир ораларида бўлиб ўтган гап-сўзлар хам тез огизга тушиб кетарди. Бир куни Ёзувчилар уюшмасида мажлис бўлипти. У хаддан ташкари чўзилиб кетипти, мажлис тугаганда хамма очликдан сулайиб, холдан кетиб колган экан. Шайхзоданинг ёнида келаётган Миртемир унга хазил килипти:

— Овкат масаласига кандай карайсиз, Шайх ака?

— Тўрт кўз билан караймиз-да... — деб жавоб берипти дарров Шайх ака кўзойнагини кўли билан тузатиб. Бу “итдай очмиз” деган маънода айтилган экан.

Шайхзодада юмор туйгуси жуда кучли эди, у хар кандай вазиятда топкирлик билан гап топар ва хатто нохушрок ахволга тушиб колганда хам уни бир зумда кулгига айлантириб

юбора оларди.

Бир йили Шайх ака Фаргонага адабий кечага бориптилар. Уни водийнинг энг машхур одами, таникли хажвчи Адхам Хамдам кутиб олипти ва уйига олиб келипти. Адхам аканинг рафикаси бутун мархаматини ишга солиб, Шайх акани роса сийлапти. Эртасига учрашув бўлипти. Театр зали нимкоронги. Одам залга сигмай кетган. Шайх ака ўтиравериб зерикиб кетганми, залга кўз югуртириб, ёнида ўтирган Адхам акадан сўрапти?

— Адхамжон, залнинг чап томонида саккизинчи каторда ўтирган, лабининг тепасида холи бор чиройли аёл ким?

— Ие, Шайх ака, танимаяпсизми? Келинингиз-ку, — деб жавоб берипти Адхам ака.

— Эх, кўзимиз узокдан яхши кўрмайди-да, — дея узр айтипти, Шайх ака.

Шайх ака хакидаги бундай латифалар ва ривоятлар бу инсоннинг халк орасида обрўйи гоятда катта бўлганини кўрсатади. Бошқача бўлиши мумкин ҳам эмас эди. У адабиётнинг фидокор ходими эди. У Навоийни ҳаммадан ортик севарди. Вафоти олдидан ёзган энг сўнгги маколасини у “Газал мулкининг султони” деб атадики, бу таъриф Алишер Навоий ижодининг мохиятини жуда яхши ва жуда ихчам таърифлаган формула сифатида халк ичига сингиб кетди.

Шайхзода “Мирзо Улугбек” трагедиясини мерос колдирди. Бу асар хакида кўп ёзилди-ю, Шайхзода билан драмадаги Мирзо Улугбек ўртасида мавжуд бўлган муштараклик ҳам тадқиқ қилинганча йўқ. Менимча, ижодкорнинг огзига кулф урилган ўша огир замонларда Шайхзода ўзининг кўп дардларини, одамларга айтмокчи бўлган гапларини Улугбек тилидан айтган бўлиши мумкин.

Шайхзода ана шундай улуг ижодкор ва улуг инсон эди. Уни кўрганлар, сухбатини олганлар, асарларидан бахраманд бўлганлар ва бўлаётганлар нақадар бахтиёр!

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг 2003 йил 19-сонидан олинди.

Озод Шарафиддинов